

नर्सरी अभिलेखको आवश्यकता र सम्बन्धित फारामहरूबारे जानकारी

संकलन एवं लेखन

हस्त बहादुर थापा

राजीव कुमार भ्ना

वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग

बबरमहल, काठमाडौं

सूचना पत्र नं. २५

कभर फोटो : भुटनदेवी नर्सरी, हेटौंडामा उत्पादित सुगन्धकोकिलाका बिरुवाहरु, विजयसालका बिरुवाहरु, विभिन्न प्रजातिका बिरुवाहरु र जोगीकुटी नर्सरी, वुटवलमा उत्पादित बाँसका बिरुवाहरु (बाँयाबाट दायाँतिर)

नर्सरी अभिलेखको आवश्यकता र सम्बन्धित फारामहरुबारे जानकारी

संकलन एवं लेखन

हस्त बहादुर थापा
राजीव कुमार भ्ना

वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग
बबरमहल, काठमाडौं

सूचना पत्र नं. २५

विषय सूची

१. नर्सरी अभिलेख	१
२. नर्सरी अभिलेखको आवश्यकता	१
३. अभिलेखको लागि विभिन्न फारामहरूको प्रयोग	१
३.१ रोपिने वा छरिने बीउको आवश्यक परिमाण निकाल्ने तरिका	१
३.२ बीउ संकलन सम्बन्धी अभिलेख	१
३.३ प्राप्त गरेको बीउसम्बन्धी अभिलेख	२
३.४ अंकुरण परीक्षण	२
३.५ अंकुरण परीक्षण अनुसन्धान	२
३.६ रोपेको बीउ र बिरुवाहरू सम्बन्धी अभिलेख	३
३.७ बिरुवा उत्पादन अभिलेख	३
३.८ छरेको वा रोपेको बीउको अभिलेख	४
३.९ कटिड (कलमी) उत्पादन अभिलेख	४
३.१० कलमी (कटिड) को संकलन सम्बन्धी अभिलेख	५
३.११ नर्सरी बेडमा रोपेको बाँसको कटिड (कलमी) सम्बन्धी अभिलेख	५
३.१२ बिरुवाहरूको नाप पैमाइस अभिलेख	५
३.१३ कलमी (कटिड) को नाप पैमाइस अभिलेख	५
३.१४ उत्पादन गरिएका विभिन्न प्रजातिका बिरुवाहरूको अभिलेख	६
३.१५ उत्पादन गरिएका विभिन्न प्रजातिका कटिड (कलमी) हरुको अभिलेख	६
३.१६ वितरण गरिएका विभिन्न प्रजातिका बिरुवा र कलमीहरूको अभिलेख (फाराम नं.१६)	६
३.१७ नर्सरी अवलोकनसम्बन्धी अभिलेख	६
३.१८ नर्सरी निरीक्षण र अनुगमनसम्बन्धी अभिलेख	६
४. विभिन्न प्रजातिहरूको बीउ छर्ने वा रोप्ने समय	७
अनुसूची १: अभिलेखको लागि आवश्यक विभिन्न फारामहरू	८
अनुसूची २: विभिन्न प्रजातिहरूको बीउ छर्ने वा रोप्ने समय	२९

१. नर्सरी अभिलेख

नर्सरी अभिलेख भन्नाले नर्सरीमा विरुवा उत्पादन अर्थात बीउ छर्ने वा रोप्नेदेखि विरुवा रोप्न लायक नबनाउन्जेलसम्म गरिने विभिन्न क्रियाकलापहरू (जस्तै बीउ छरेको वा कटिङ्ग रोपिएको मिति, बीउ उम्रिन वा कटिङ्ग पलाउन सुरु गरेको मिति, कति बीउ उम्रियो, माटो, बालुवा मल आदिको मिश्रण, आदि) को विस्तृत रूपमा राखिने विवरणलाई बुझाउँदछ ।

२. नर्सरी अभिलेखको आवश्यकता

उपयुक्त तरिकाबाट नियमितरूपमा राखिएको अभिलेखबाट विगतमा भएका नर्सरीसम्बन्धी कमी कमजोरीहरूलाई सुधार गर्न सकिन्छ, र नर्सरीसम्बन्धी योजनामा सुधार ल्याउन मद्दत मिल्छ । यसबाट नर्सरीको प्रभावकारिता पनि बढ्छ । खासगरी नयाँ प्रजातिको विरुवा उत्पादन गर्नु परेमा अभिलेख राख्ने काम महत्वपूर्ण हुन्छ । उदाहरणको लागि यदि कुनै प्रजातिका विरुवाहरू असारमा रोप्न लायकका ठूला भएका छैनन् भने, बीउ कहिले रोपेको हो, कस्तो मिश्रण प्रयोग गरिएको छ, विरुवा कसरी हुर्केका आदि कुराको विस्तृत अभिलेख राखिएको भएमा सो अभिलेखबाट विरुवा ठूला नहुनको कारण थाहा पाउन सकिन्छ, र कहिले बीउ रोप्नु पर्ने हो, सो बारे थाहा हुन सक्छ । बीउ प्राप्ति (संकलन वा खरिद गरेर), बीउ छर्ने वा रोप्नेदेखि विरुवा रोप्न लायक नबनाउन्जेलसम्म गरिने विभिन्न कामहरूको अभिलेख राख्नु पर्दछ, र सो को लागि विभिन्न फारामहरूको प्रयोग गर्नु पर्दछ । ती फारामहरूमा भएका विषयवस्तुलाई नर्सरी रजिष्टरमा पनि प्रयोग गर्नु सकिन्छ । नर्सरीका सबै वेडहरूको संख्या सूचक पाटी राख्नुपर्छ ।

यस पुस्तिकामा नर्सरीमा प्रयोग गरिने विभिन्न फारामहरू प्रस्तुत गरिएको छ, र ती फारामहरू के कस्तो अभिलेखको लागि प्रयोग गर्ने हो, सो बारेमा संक्षेपमा तल उल्लेख गरिएको छ ।

३. अभिलेखको लागि विभिन्न फारामहरूको प्रयोग

अभिलेखको लागि विभिन्न फारामहरूको प्रयोग गर्नु पर्ने हुन्छ, र तिनीहरूको विवरण निम्नानुसार उल्लेख गरिएको छ । सबै फारामहरूको नमूनाहरू अनुसूची १ मा दिइएको छ ।

३.१ रोपिने वा छरिने बीउको आवश्यक परिमाण निकाल्ने तरिका

फाराम नं. १ मा उल्लेखित प्रक्रिया अपनाएर चाहिएको बिरुवा संख्याको लागि के कति बीउ छर्नु वा रोप्नु पर्ने हो सो थाहा पाउन सकिन्छ । उक्त फाराममा प्रजातिको नाम, बीउ पहिचान नम्बर, प्रति ग्राम बीउहरूको संख्या, प्रयोगशालाको अंकुरण प्रतिशत, योजना गरिएको आवश्यक बिरुवाहरूको संख्या, नर्सरीमा उमानुपर्ने बिरुवाहरूको संख्या, प्रत्यारोपण गर्नु पर्ने बेर्नाहरूको संख्या), सानुपर्ने बेर्नाहरूको लागि आवश्यक बीउ (कि.ग्रा., ग्राम वा इकाई उल्लेख गर्ने), वास्तविक वा अनुमानित नर्सरीमा अंकुरण प्रतिशत, छर्नु वा रोप्नुपर्ने बीउको परिमाण (ग्राम) जस्ता विवरणहरू उल्लेख गरिन्छ । नर्सरीमा अंकुरण परीक्षण गरी अंकुरण प्रतिशत निकालिएको छैन भने प्रयोगशालाको अंकुरण प्रतिशत वा अन्य भरपर्दो स्रोतको आधारमा अंकुरण प्रतिशत अनुमान गर्नु पर्दछ । बीउको पहिचान नम्बरको लागि छुट्टै रजिष्टरको व्यवस्था गर्नु पर्दछ ।

३.२ बीउ संकलन सम्बन्धी अभिलेख

फाराम नं. २ मा बीउ संकलन गरेको मिति, प्रजातिको नाम, बीउको स्थानीय पहिचान नम्बर, बीउ संकलन गरेको ठाउँको पूरा ठेगाना (जिल्ला, गा. वि. स., वार्ड नं., टोल, जंगलको नाम आदि), बीउ संकलन निजी जमिनबाट गरेको भए किसानको नाम सामुदायिक वनबाट गरेको भए वन उपभोक्ता समूहको नाम, बीउ संकलन गरेको ठाउँको उचाई (मिटर), बीउ संकलन गरिएका रुखहरूको संख्या, रुखहरूको औसत उचाई (मिटर), रुखहरूको औसत गोलाई (से. मि.) १.३ मि. मा, रुखहरूको औसत उमेर (वर्ष), संकलन गरेको फल (के. जि., ग्राम वा इकाई उल्लेख गर्ने), बीउको परिमाण (के. जि., ग्राम वा इकाई उल्लेख गर्ने) जस्ता विवरणहरूको आवश्यक पर्दछ । बीउको विवरण भन्नाले कति बीउ सोही नर्सरीमा प्रयोग भएको हो, कति बीउ अन्यत्र पठाएको हो, सो उल्लेख गर्नु पर्दछ । त्यस्तै, बीउ संकलनमा संलग्न संकलनकर्ताको नाम उल्लेख गर्नु पर्दछ । रुखहरूको उचाई र गोलाई नाप्न छुट्टै पानाको प्रयोग गर्नु पर्दछ । पछि हिसाब गरेर रुखहरूको औसत उचाई र औसत गोलाई पत्ता लगाई फाराममा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

३.३ प्राप्त गरेको बीउसम्बन्धी अभिलेख

फाराम नं. ३ मा बीउ प्राप्त गरेको मिति, बीउको पहिचान नम्बर, बीउ आपूर्तिकर्ताको बीउको पहिचान नम्बर, प्रजातिको नाम, बीउको स्रोत (संकलन गरेको ठाउँको पूरा ठे

गाना), बीउ पठाउने संस्था वा व्यक्तिको नाम वा खरिद गरेको ठाउँ, प्राप्त बीउको परिमाण (के. जि., ग्राम वा इकाई उल्लेख गर्ने) र अंकुरण प्रतिशत जस्ता विवरणहरू उल्लेख गर्नु पर्दछ। बीउको पहिचान नम्बरको लागि छुट्टै रजिष्टरको व्यवस्था गर्नु पर्दछ।

३.४ अंकुरण परीक्षण

कुनै पनि प्रजातिको अंकुरण प्रतिशत के कति छ भन्ने पत्ता लगाउन अंकुरण परीक्षण गर्नु पर्दछ। यस सम्बन्धी जानकारी प्राप्त गर्न फाराम नं. ४ को प्रयोग गर्नु पर्दछ। नमूना संख्या, प्रजातिको नाम, बीउको पहिचान संख्या, बीउ छरेको वा रोपेको मिति, प्रति ब्लक बीउ संख्या वा ग्राम, अंकुरण भएको बीउहरूको विवरण (मिति, दिन, उम्रेको संख्या), जम्मा उम्रेको संख्या जस्ता विवरणहरू भरी अंकुरण प्रतिशत पत्ता लगाउनु पर्दछ। त्यस्तै, नमूना संख्या, राम्रो अंकुरण नभएको बीउहरूको संख्या, बीउ काटेर गरिने परीक्षण (राम्रो बीउ, नउम्रेको बीउ, अन्य) र छरेको वा रोपेको तरिका, माध्यम, उपचार र निरीक्षणको क्रममा देखिएका कुराहरूको टिपोटसमेत फाराम नं. ४ मा हुनु पर्दछ। अनुसन्धानबाट थाहा भइसकेको बीउको उपचार विधि कुनै पनि प्रजातिको लागि प्रयोग गर्नु पर्दछ।

३.५ अंकुरण परीक्षण अनुसन्धान

कुनै पनि प्रजातिको अंकुरण परीक्षणसम्बन्धी अनुसन्धान फाराम नं. ५ अनुसार गर्नु पर्दछ। खास गरेर कुनै पनि प्रजातिको अंकुरण विभिन्न उपचार विधिहरूमध्ये कुन उपचार विधिबाट बढी हुन्छ, सो को लागि यो फाराम उपयोगी छ। यस फाराममा प्रयोगको नाम, प्रयोग नम्बर, प्रजातिको नाम, बीउ रोपेको ठाउँ (किस्ति वा वेड), बीउ रोपेको वा छरेको माध्यम (वालुवा वा मिश्रण, मिश्रण भए सो को अनुपात उल्लेख गर्ने), बीउ रोपेको वा छरेको तरिका, रोपेको वा छरेको बीउ (संख्या वा ग्राम) प्रति प्लट, ब्लक नम्बर, तथ्यांक लिनेको नाम, बीउ रोपेको वा छरेको मिति, ट्रिटमेन्टको किसिम, ट्रिटमेन्टको संकेत, बीउ उम्रेको पहिलो मिति, तथ्यांक लिएको मितिहरू (उम्रेको बीउ संख्या), जम्मा उम्रिएको बीउ जस्ता विवरणहरूबाट अंकुरण प्रतिशत पत्ता लगाउनु पर्दछ। त्यस्तै, अन्तिम तथ्यांक लिएको मिति र बीउको स्थिति (कुहेको, राम्रो, अन्य) जस्ता विवरणहरूको पनि आवश्यक पर्दछ।

बीउ रोपेको वा छरेको ७ दिनपछि बीउ उम्रेको नउम्रेकोसम्बन्धी तथ्यांक लिन सुरु गर्नु पर्दछ, र ७/७ दिनको फरकमा तथ्यांक लिनु पर्दछ। बीउ नउम्रेको भए ० (शून्य)

ले जनाउनु पर्दछ । अन्य विवरणमा मुसाले, कीराले, चरा, हुसी वा अन्य कुनै कारणले बीउलाई नोक्सान प्याएको भए कारण सहित संख्या स्पष्ट उल्लेख गर्नु पर्दछ । कुनै खास टिप्पणीहरू भए छुट्टै पानामा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

३.६ रोपेको बीउ र विरुवाहरू सम्बन्धी अभिलेख

रोपेको बीउ र विरुवाहरूको विवरण फाराम नं. ६ अनुसार प्राप्त गर्न सकिन्छ । यस फाराममा अभिलेख लिएको मिति, बीउ पहिचान नम्बर, प्रजातिको नाम, बीउको परिमाण (के. जि., ग्राम वा इकाई उल्लेख गर्ने), उम्रेको बीउ संख्या, सारेको विरुवा संख्या (विरुवा संख्या भन्नाले असार महिनामा तयार भएको विरुवाको संख्यालाई जनाउँछ), वैशाखदेखि आषाढसम्म रोपेको प्रजातिहरू (वडहर, नीम, चिउरी, महुवा, जामुन आदि) को समेत तथ्यांक लिनु पर्दछ ।

३.७ विरुवा उत्पादन अभिलेख

विरुवा उत्पादनसम्बन्धी विस्तृत विवरण फाराम नं.७ बाट प्राप्त गर्न सकिन्छ । यस फाराममा प्रजातिको नाम (स्थानीय नाम र वैज्ञानिक नाम), बीउको पहिचान नम्बर, अंकुरण प्रतिशत (प्रयोगशाला, नर्सरी वा दुवै), बीउको उपचार, छरेको वा रोपेको बीउको तौल, छरेको वा रोपेको मिति जस्ता विवरणहरू भर्नु पर्दछ । साधारणतया, मसिनो बीउको लागि किस्ति वा ट्रे प्रयोग गर्नु पर्दछ तर बेडमा पनि छर्न सकिन्छ । किस्ति वा ट्रेमा बीउ छरेको भए छरेको क्षेत्रफल वर्ग से. मि. मा र बेडमा छरेको वा रोपेको भए क्षेत्रफल वर्ग मि. मा उल्लेख गर्नु पर्दछ । बीउ सीधै थैलीमा रोपेको भए थैलीहरूको संख्या, प्रति थैली रोपिएको बीउ संख्या उल्लेख गर्नु पर्दछ । बेडमा बीउ छरेर वा लाइन बनाएर वा निश्चित दूरीमा वा अन्य कुनै तरिका प्रयोग गरेको हो सो उल्लेख गर्नु पर्दछ । त्यस्तै, बीउ रोपेको फासला वा दूरी (बीउ देखि बीउ, एक लाइन देखि अर्को लाइन), अंकुरण माध्यम (बीउलाई के ले ढाकेको र तरिका), छहारी, छादन (मल्च) को किसिम, बीउ उम्रेको पहिलो मिति, बीउ उम्रेको अन्तिम मिति, अंकुरण प्रतिशत, थैलीको साइज, थैलीको मिश्रण, बेर्ना सारेको मितिहरू र संख्या, सारेको विरुवाहरूमा छहारी दिएको हो वा होइन, छहारी हटाएको मिति, विरुवाहरू छटनी गरेको मिति, थैलीहरूको दूरी बढाएको हो वा होइन, थैलीहरूको दूरी बढाएको मिति, जरा काटेको मितिहरू जस्ता विवरणहरू फाराममा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

कीटनाशक र हुसीनाशक औषधिको प्रयोग (मिति, औषधिको नाम, मिसावट र प्रयोग

गरेको तरिका, रासायनिक मलको प्रयोग (मिति, रासायनिक मलको नाम, मिसावट र प्रयोग गरेको तरिका) जस्ता विवरणहरू यस फाराममा भर्नु पर्दछ। विरुवाहरू रोपनको लागि उचित भएको नभएको थाहा पाउन विरुवाहरूको मूल्यांकन गर्नु पर्दछ। यसको लागि मूल्यांकन गरेको मिति, उचाई से. मि. मा र विरुवाको फेदको गोलाई मि. मि. मा नाप पैमाइस, औसतरूपमा विरुवाहरूको स्वास्थ्य (अति स्वस्थ, स्वस्थ, अस्वस्थ वा अन्य कुनै भए उल्लेख गर्ने), औसतरूपमा डाँठको अवस्था (मजबूत, ठिकै, कमजोर), माइकोराइजा वा गाँठाहरू भए नभएको र जरा प्रणाली (फाराममा उल्लेख भए अनुसारको नम्बर) आदि विवरणहरू उल्लेख गर्नु पर्दछ। विरुवाको उचाई र विरुवाको फेदको गोलाई सम्बन्धी तथ्यांक छुट्टै फारामहरूमा भरी औसत उचाई र औसत विरुवाको फेदको गोलाई पत्ता लगाउनु पर्दछ। निरीक्षणको क्रममा देखिएका समस्याहरू र सुभावहरू, विरुवाहरू वितरण (मिति, कति विरुवा, कसलाई आदि) को समेत विवरण यस फाराममा उल्लेख गर्नु पर्दछ।

३.८ छरेको वा रोपेको बीउको अभिलेख

छरेको वा रोपेको बीउको अभिलेख फाराम नं. ८ अनुसार गर्नु पर्दछ। प्रजातिको नाम, बीउ पहिचान नम्बर, बेड नम्बर, रंग कोड, छरेको वा रोपेको मिति, छरेको वा रोपेको बीउको तौल (के. जि., ग्राम वा इकाई उल्लेख गर्ने), रोपेको बीउको संख्या (गन्न सकिने बीउहरूको लागि मात्र), छरेको वा रोपेको बीउको क्षेत्रफल (व. मि.), बीउ रोपेको वा छरेको ठाउँ (बेड, ट्रे वा थैली), बीउ उम्रेको पहिलो मिति, बीउ उम्रेको अन्तिम मिति, नर्सरीमा अंकुरण प्रतिशत, उम्रेको बीउ संख्या, बीउको घनत्व (बीउको तौल प्रति वर्ग मि), सारेको वेर्ना संख्या बीउको उमार स्थिति (नउम्रेको, उम्रदै गरेको, उम्रिसकेको) कैफियतमा ट्रे (किस्ति), प्रोपागेटर (प्लास्टिकको घर) भित्र राखे नराखेको उल्लेख गर्नु पर्दछ।

३.९ कटिड (कलमी) उत्पादन अभिलेख

कटिड (कलमी) उत्पादनसम्बन्धी विस्तृत विवरण फाराम नं. ९ बाट प्राप्त गर्न सकिन्छ। यस फाराममा प्रजातिको नाम (स्थानीय नाम र वैज्ञानिक नाम), माउ रुखहरूको स्रोत (निजी वन र सरकारी वन र कलमी उत्पादन क्षेत्र र अन्य भए उल्लेख गर्नुपर्ने), कलमी लिएको क्षेत्र (प्राकृतिक र वृक्षरोपण), माउ रुखहरूको अवस्था (अति स्वस्थ, स्वस्थ, ठिकै), कलमी लिएको ठाउँको पूरा ठेगाना (गा. वि. स., वार्ड नम्बर, टोलको नाम, जिल्ला, जंगलको नाम आदि), कलमी लिएको माउ रुखहरूको संख्या, कलमी संकलन

गरेको मिति, कलमी संकलन र रोपेको समयको फरक (घण्टा वा दिन), कलमी हुवानी गरेको तरिका जस्ता विवरणहरू फाराममा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

त्यस्तै, कलमीहरूको औसत लम्बाई र औसत गोलाई पत्ता लगाउन कलमीहरूको लम्बाई र गोलाई (कलमीको फेदपट्टिको भागमा) नाप्नु पर्दछ । कलमीको लम्बाई र गोलाई क्रमशः से.मि. र मि. मि मा छुट्टै पानामा हुनु पर्दछ र हिसाब गरेर औसत लम्बाई र औसत गोलाई पत्ता लगाउनु पर्दछ । औसत आँख्लाहरूको संख्या थाहा पाउन छुट्टै पानामा कलमीहरूको आँख्लाहरूको संख्या उल्लेख गर्नु पर्दछ । कलमीको अवस्था (अति राम्रो, र राम्रो, ठिकै), कलमी रोपेको मिति, कलमीको उमेर (यसमा इकाइ उल्लेख गर्नु पर्दछ), कलमीको संख्या, थैलीको रंग र साइज, बेडको मिश्रण, बेडमा कलमी रोपेको फासला (कलमी - कलमी र लाइन - लाइन), कलमीलाई छहारी हिदएको हो वा होइन, छहारी हटाएको मिति, छहारीको किसिम, मुना पलाउन (flush) सुरु भएको मिति, कलमीको जरा काँटछाँट गरेको मितिहरू, थैलीहरूको दुरी बढाएको हो वा होइन, थैलीहरूको दुरी बढाएको मिति आदि विवरणहरू फाराममा उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

कीटनाशक र हुसीनाशक औषधिको प्रयोग (मिति, औषधिको नाम, मिसावट र प्रयोग गरेको तरिका, रासायनिक मलको प्रयोग (मिति, रासायनिक मलको नाम, मिसावट र प्रयोग गरेको तरिका) जस्ता विवरणहरू यस फाराममा भर्नु पर्दछ । कलमीहरू रोप्नको लागि उचित भएको नभएको थाहा पाउन कलमीहरूको मूल्यांकन गर्नु पर्दछ । यसको लागि मूल्यांकन गरेको मिति, उचाई से. मि. मा र बिरुवाको फेदको गोलाई मि. मि. मा नाप पैमाइस, औसतरूपमा बिरुवाहरूको स्वास्थ्य (अति स्वस्थ, स्वस्थ, अस्वस्थ वा अन्य कुनै भए उल्लेख गर्ने), औसतरूपमा डाँठको अवस्था (मजबूत, ठिकै, कमजोर), माइकोराइजा वा गाँठाहरू भए नभएको र जरा प्रणाली (फाराममा उल्लेख भए अनुसार को नम्बर) आदि विवरणहरू उल्लेख गर्नु पर्दछ । कलमीहरूको उचाई र बिरुवाको फेदको गोलाईसम्बन्धी तथ्यांक छुट्टै फारामहरूमा भरी औसत उचाई र औसत कलमीहरूको फेदको गोलाई पत्ता लगाउनु पर्दछ । निरीक्षणको क्रममा देखिएका समस्याहरू र सुझावहरू, कलमीहरू वितरण (मिति, कति बिरुवा, कसलाई आदि) को समेत विवरण यस फाराम बमोजिम राख्नु पर्दछ ।

३.१० कलमी (कटिड) को संकलन सम्बन्धी अभिलेख

कलमी (कटिड) को संकलनसम्बन्धी विवरण फाराम नं. १० बाट प्राप्त गर्न सकिन्छ ।

कलमी (कटिड) को संकलन गरिएको प्रजातिको नाम, संकलन गरेको ठाउँको पूरा ठे गाना (गा. वि. स., वार्ड नम्बर, टोलको नाम, जिल्ला, जंगलको नाम आदि), संकलन गरेको मिति, कलमी (कटिड) लिएको रुख संख्या, कलमी (कटिड) संकलनमा संलग्न व्यक्तिहरु, कलमीको लम्वाई (से. मि.), कलमीको गोलाई (मि. मि.), कलमीको आँख्ला संख्या जस्ता विवरणहरु यस फाराममा उल्लेख गर्नु पर्दछ । हिसाव गरेर कलमीको औसत लम्वाई, औसत गोलाई, औसत आँख्ला संख्या पत्ता लगाई फारामको अन्तमा ले ख्नु पर्दछ ।

३.११ नर्सरी बेडमा रोपेको बाँसको कटिड (कलमी) सम्बन्धी अभिलेख

नर्सरी बेडमा रोपेको बाँसको कटिड (कलमी) सम्बन्धी विवरण फाराम नं. ११ बाट पाउन सकिन्छ । जिल्ला, नर्सरीको किसिम (सरकारी, निजी, संस्थागत, अन्य), नर्सरीको नाम, बाँसको प्रजातिको नाम, रोपेको कटिड (कलमी) संख्या, अभिलेख लिने व्यक्तिको नाम, कटिड रोपेको मिति, मूल्यांकन मिति, जम्मा पलाएको कटिड संख्या, पलाउँदै नपलाएको कटिड संख्या, पलाएर मरेको कटिड संख्या आदि विवरणहरु यस फाराममा उल्लेख गर्नु पर्दछ । मूल्यांकन गर्ने काम ७/७ दिनको फरकमा गर्नु पर्दछ ।

३.१२ विरुवाहरुको नाप पैमाइस अभिलेख

विरुवाहरुको नाप पैमाइससम्बन्धी विवरण फाराम नं. १२ बाट पाउन सकिन्छ । यस फाराममा जिल्ला, नर्सरीको किसिम (सरकारी, निजी, संस्थागत, अन्य), नर्सरीको नाम, बीउ रोपेको मिति, प्रजातिको नाम, नाप पैमाइसकर्तामा संलग्न व्यक्तिहरु, नाप पैमाइस गरेको मिति, बीउको पहिचान नम्बर, विरुवाको उमेर (महिना), पोलिथिन साइज र रङ्ग, उचाई (से. मि.), विरुवाको फेदको गोलाई (मि. मि.) र जरा प्रणाली (फारामको अन्तमा दिएको नम्बर उल्लेख गर्ने) जस्ता विवरणहरु उल्लेख गर्नु पर्दछ । साना, मभौला र ठूला विरुवाहरुबाट ३०/३० वटा विरुवाहरु छनौट गर्नु पर्दछ । नाप पैमाइस असारको दोस्रोदेखि तेस्रो हप्तामा लिनु पर्दछ । जरा प्रणालीको लागि सानो, मभौला र ठूला गरि प्रत्येकबाट ५/५ वटा विरुवाहरुको जरा हेरी नम्बर दिनु पर्दछ । हिसाव गरेर विरुवाको औसत लम्वाई, औसत गोलाई, औसत व्यास (गोलाई व्यासमा बदल्ने) पत्ता लगाई फारामको अन्तमा लेख्नु पर्दछ ।

३.१३ कलमी (कटिड) को नाप पैमाइस अभिलेख

कलमी (कटिड) को नाप पैमाइस अभिलेख फाराम नं. १३ अनुसार गर्नु पर्दछ । यस

फाराममा जिल्ला, नर्सरीको किसिम (सरकारी, निजी, संस्थागत, अन्य), नर्सरीको नाम, कटिड रोपेको मिति, प्रजातिको नाम, नाप पैमाइसकर्ता टोलीमा संलग्न व्यक्तिहरु, सुट (shoot) को जम्मा संख्या, सबैभन्दा मोटो सुटको उचाई (से. मि.), जरा प्रणाली (नम्बर प्रयोग गर्ने), सबैभन्दा मोटो सुटको गोलाई (मि. मि.), कलमी (कटिड)को स्वास्थ्य (राम्रो, ठिकै, नराम्रो) आदि विवरणहरु उल्लेख गर्नु पर्दछ ।

३०/३० वटा कलमीहरु (सानो, मझौला र ठूला गरी) को नाप पैमाइस गर्नु पर्दछ । जरा प्रणालीको लागि सानो, मझौला र ठूला गरी प्रत्येकबाट ५/५ वटा कलमीहरुको जरा हेरी नम्बर दिनु पर्दछ । नाप पैमाइस असारको दोस्रोदेखि तेस्रो हप्तामा लिनु पर्दछ । हिसाव गरेर बिरुवाको औसत लम्वाई, औसत गोलाई, औसत व्यास (गोलाई व्यासमा बदल्ने) पत्ता लगाई फारामको अन्तमा लेख्नु पर्दछ ।

३.१४ उत्पादन गरिएका विभिन्न प्रजातिका बिरुवाहरुको अभिलेख

उत्पादन गरिएका विभिन्न प्रजातिका बिरुवाहरुको विवरण फाराम नं. १४ अनुसार पाउन सकिन्छ । यस फाराममा जम्मा बिरुवा संख्या (सबै प्रजातिको), बिरुवा गने को मिति, बीउ पहिचान नम्बर, प्रजातिको नाम, पोलिथिन थैलीको साइज र रङ्ग, रोपे का बिरुवा संख्या, बाँचेको बिरुवा संख्या आदि विवरणहरु उल्लेख गर्नु पर्दछ । विभिन्न मितिमा यस किसिमको अभिलेख लिने काम गर्नु पर्दछ । यस किसिमको अभिलेखबाट बिरुवाहरु सुरुमा के कति थिए रोप्ने बेलासम्म के कति बचेका रहेछन् सो को जानकारीबाट आगामी योजनामा सुधार गर्न सकिन्छ ।

३.१५ उत्पादन गरिएका विभिन्न प्रजातिका कटिड (कलमी) हरुको अभिलेख

उत्पादन गरिएका विभिन्न प्रजातिका कटिड (कलमी) हरुको विवरण फाराम नं. १५ अनुसार पाउन सकिन्छ । यस फाराममा जम्मा कटिड (कलमी) संख्या (सबै प्रजातिको), मिति, कलमीको पहिचान नम्बर, प्रजातिको नाम, पोलिथिन थैलीको साइज र रङ्ग, रोपे का कटिड (कलमी) संख्या, बाँचेको कटिड (कलमी) संख्या आदि विवरणहरु उल्लेख गर्नु पर्दछ । विभिन्न मितिमा यस किसिमको अभिलेख लिने काम गर्नु पर्दछ । यस किसिमको अभिलेखबाट कलमीहरु सुरुमा के कति थिए रोप्ने बेलासम्म के कति बाचेका रहेछन् सो को जानकारीबाट आगामी योजनामा सुधार गर्न सकिन्छ ।

३.१६ वितरण गरिएका विभिन्न प्रजातिका बिरुवा र कलमीहरुको अभिलेख

(फाराम नं. १६)

वितरण गरिएका विभिन्न प्रजातिका विरुवा र कलमीहरूको विवरण फाराम नं. १६ अनुसार पाउन सकिन्छ । यस फाराममा वितरण गरिएका जम्मा विरुवा संख्या (सबै प्रजाति), बीउको पहिचान नम्बर, प्रजातिको नाम, विरुवा वा कलमी लैजाने व्यक्तिको नाम र सम्पर्क टेलिफोन वा मोवाइल नम्बर, व्यक्ति र संस्थाको पूरा ठेगाना, विरुवा वा कलमी लैजाने व्यक्तिको पेशा, विरुवा वा कलमी लगेको मिति, रोप्ने क्षेत्र, विरुवा संख्या, कलमी संख्या आदि विवरणहरू उल्लेख गर्नु पर्दछ । विरुवा वा कलमी लैजाने व्यक्तिको हस्ताक्षर आदि हुनु पर्दछ । यस किसिमको अभिलेखबाट विरुवा र कलमीहरू कसले, कति, कहिले र कहाँको लागि लगेको हो भन्ने जानकारीले रोपिएका विरुवा वा कलमीहरूको अनुगमन कार्यमा सघाउ पुऱ्याउँदछ ।

३.१७ नर्सरी अवलोकनसम्बन्धी अभिलेख

नर्सरी अवलोकनसम्बन्धी विवरण फाराम नं. १७ को प्रयोगबाट पाउन सकिन्छ । यस फाराममा जिल्ला, नर्सरीको नाम, अवलोकन मिति, अवलोकन गर्ने व्यक्तिको नाम, पेशा र पद (समूह भए समूहको प्रतिनिधित्व गर्ने व्यक्तिको विवरण, समूहको संख्या उल्लेख गर्ने), संस्थाको नाम, अवलोकनको उद्देश्य, प्रतिक्रिया र सुझावहरू तथा अवलोकनकर्ताको हस्ताक्षर आदि विवरणहरू उल्लेख गर्नु पर्दछ । यस किसिमको अभिलेखबाट नर्सरीको राम्रा पक्षहरू र नराम्रा पक्षहरूको जानकारी पाउन सकिन्छ । राम्रा पक्षहरूलाई कायम राख्दै नराम्रा पक्षहरूलाई सुधार गर्न सकिन्छ ।

३.१८ नर्सरी निरीक्षण र अनुगमनसम्बन्धी अभिलेख

नर्सरी निरीक्षण र अनुगमनसम्बन्धी विवरण फाराम नं १८ को प्रयोगबाट पाउन सकिन्छ । यस फाराममा जिल्ला, नर्सरीको नाम, निरीक्षण र अनुगमन मिति, निरीक्षण र अनुगमन गर्ने व्यक्तिको नाम र पद, सम्पर्क टेलिफोन वा मोवाइल नम्बर, कार्यालय वा संस्थाको नाम, अवलोकनको उद्देश्य, प्रतिक्रिया र सुझावहरू, अनुगमन/निरीक्षण गर्नेको हस्ताक्षर आदि विवरणहरू उल्लेख गर्नु पर्दछ । यस किसिमको अभिलेखबाट पनि नर्सरीको राम्रा पक्षहरू र नराम्रा पक्षहरूको जानकारी पाउन सकिन्छ । राम्रा पक्षहरूलाई कायम राख्दै नराम्रा पक्षहरूलाई सुधार गर्न सकिन्छ ।

४. विभिन्न प्रजातिहरूको बीउ छर्ने वा रोप्ने समय

विभिन्न प्रजातिहरूको बीउ छर्ने वा रोप्ने समयसम्बन्धी जानकारी अनुसूची २ बाट

पाउन सकिन्छ । यस अनुसूचीमा तराई, भित्री मधेश, मध्य पहाडी क्षेत्रको लागि १०० विभिन्न प्रजातिहरुको बीउ छर्ने वा रोप्ने समय उल्लेख गरिएको छ । बडहर, चिउरी जस्ता उत्पादन क्षमता छिटै नष्ट हुने प्रजातिहरुका बीउहरु सामान्यतया भण्डारण गर्न सकिदैन, त्यसैले बीउ संकलन गरेपछि सकेसम्म चाँडो रोप्नुपर्दछ ।

**अनुसूची १: अभिलेखको लागि आवश्यक विभिन्न
फारामहरू**

फाराम नं. ७

बिरुवा उत्पादन अभिलेख २०....

नर्सरीको नाम :

आ. व. :

बेड संख्या :

बेड नं. / प्रयोग नं.:

(१) प्रजाति : (क) वैज्ञानिक नाम : (ख) स्थानीय नाम :	(२) बीउको पहिचान नम्बर :
(३) थैलीमा लगाएको रंग :	(४) प्रयोगशालाको अंकुरण प्रतिशत :
(५) बीउको उपचार :	(६) छरेको वा रोपेको बीउको तौल :
	(७) छरेको वा रोपेका मिति :
(८) तरिका: (क) किस्ति / व्याड (ख) थैलीमा रोपेको भए (ग) बेडमा रोपेको भए कुनै भए उल्लेख गर्ने (घ) बीउ रोपेको फासला वा दूरी (बीउ देखि बीउ, एक लाइन देखि अर्को लाइन) :	छरेको वा रोपेको बीउको क्षेत्रफल (इकाई उल्लेख गर्ने): थैलीहरूको संख्या : प्रति थैली रोपिएको बीउ संख्या : रोपेको तरिका : छरेर / लाइन बनाएर / निश्चित दूरीमा / अन्य
(९) अंकुरण माध्यम : बीउलाई के ले ढाकेको र तरिका :	
(१०) छहारी, छानन (मल्व) को किसिम :	
(११) बीउ उम्रेको पहिलो मिति :	(१२) बीउ उम्रेको अन्तिम मिति :
(१३) अंकुरण प्रतिशत :	(१४) थैलीको साइज :
(१५) थैलीको मिश्रण :	
(१६) बेर्ना सारेको मितिहरु र संख्या :	
(१७) सारेको बिरुवाहरुमा छहारी दिएको : हो / होइन	(१८) छहारी हटाएको मिति :
(१९) बिरुवाहरु छटनी गरेको मिति :	
(२०) थैलीहरूको दूरी बढाएको : हो / होइन	(२१) थैलीहरूको दूरी बढाएको मिति :

(२२) जरा काटेको मितिहरु :		
(२३) कीटनाशक र दुसीनाशक औषधिको प्रयोग		
मिति	औषधिको नाम	मिसावट र प्रयोग गरेको तरिका
(२४) रासायनिक मलको प्रयोग		
मिति	रासायनिक मलको नाम	मिसावट र प्रयोग गरेको तरिका
(२५) मूल्यांकन		
मिति :	औसत उचाई (से. मि.)* :	औसत बिरुवाको फेदको गेलाई (मि. मि.)* :
औसतरूपमा बिरुवाहरुको स्वास्थ्य (अति स्वस्थ, स्वस्थ, अस्वस्थ वा अन्य कुनै भए उल्लेख गर्ने) :		
औसतरूपमा डाँठको अवस्था (मजबुत, ठिकै, कमजोर):		
माइकोराइजा वा गाँठाहरु भए नभएको :		
जरा प्रणाली** :		
बिरुवा रोप्नको लागि उचित भएको नभएको :		

(२६) निरीक्षणको क्रममा देखिएका समस्याहरु र सुझावहरु (आवश्यक भएमा छुट्टै पानासमेत प्रयोग गर्ने)

(२७) विरुवाहरु वितरण (मिति, कति विरुवा, कसलाई आदि)(आवश्यक भएमा छुट्टै पानासमेत प्रयोग गर्ने)

* विरुवाको उचाई र विरुवाको फेदको गोलाईसम्बन्धी तथ्यांक छुट्टै फारामहरुमा भर्ने अनि औसत उचाई र औसत विरुवाको फेदको व्यास पत्ता लगाउने ।

** जरा प्रणाली

१. मुख्य जरा मजबुत, स्वस्थ र प्रशस्त शाखा जराहरु भएको ।

२. मुख्य जरा केहि मजबुत, स्वस्थ र शाखा जराहरु १. नं. भन्दा कम भएको ।

३. सानो र कमजोर मुख्य जरा र केहि शाखा जराहरु मात्र भएको ।

४. धेरै कम जराहरु मात्र भएको ।

फाराम नं. ९

कटिड (कलमी) उत्पादन अभिलेख २०....

आ. व. :

नर्सरीको नाम :

बेड संख्या :

बेड नं. / प्रयोग नं.:

(१) प्रजाति : (क) वैज्ञानिक नाम : (ख) स्थानीय नाम :	(२) थैलीमा लगाएको रंगको किसिम :	
(३) माउ रुखहरुको स्रोत : निजी वन / सरकारी वन / कलमी उत्पादन क्षेत्र / अन्य भए उल्लेख गर्ने	(४) कलमी लिएको क्षेत्र : प्राकृतिक / वृक्षरोपण	
(५) माउ रुखहरुको अवस्था (अति स्वस्थ, स्वस्थ, ठिकै):	(६) कलमी लिएको ठाउँको पूरा ठेगाना (गा. वि. स., वार्ड नम्बर, टोलको नाम, जिल्ला, जंगलको नाम आदि) :	
(७) कलमी लिएको माउ रुखहरुको संख्या :	(८) कलमी संकलन गरेको मिति :	
(९) कलमी संकलन र रोपेको समयको फरक :	(१०) कलमी ढुवानी गरेको तरिका :	
(११) कलमी सम्बन्धी विवरण* : औसत लम्वाई (से.मि.) : मि.) : औसत आँखलाहरुको संख्या : कलमीको अवस्था (अति राम्रो, राम्रो, ठिकै) :	औसत गोलाई (मि.) :	
(१२) कलमी रोपेको मिति :	(१३) कलमीको उमेर (इकाई उल्लेख गर्ने):	
(१४) कलमीको संख्या :	(१५) थैलीको रंग र साइज :	
(१६) बेडको मिश्रण :		
(१७) बेडमा कलमी रोपेको फासला (कलमी - कलमी र लाइन - लाइन) :		
(१८) कलमीलाई छहारी दिएको : हो / होइन	(१९) छहारी हटाएको मिति :	
(२०) छहारीको किसिम :		
(२१) मुना पलाउन (flush) सुरु भएको मिति :		
(२२) कलमीको जरा काँटछाँट गरेको मितिहरु :		
(२३) थैलीहरुको दूरी बढाएको : हो / होइन	(२४) थैलीहरुको दूरी बढाएको मिति :	
(२५) कीटनाशक र ढुसिनाशक औषधिको प्रयोग		
मिति	औषधिको नाम	मिसावट र प्रयोग गरेको तरिका

(२६) रासायनिक मलको प्रयोग		
मिति	रासायनिक मलको नाम	मिसावट र प्रयोग गरेको तरिका
(२७) मूल्यांकन		
मिति :	औसत उचाई (से. मि.)* :	औसत विरुवाको फेदको गोलाई (मि. मि.)* :
स्वास्थ्य अति स्वस्थ्य, स्वस्थ्य, अस्वस्थ्य वा अन्य कुनै भए उल्लेख गर्ने) :		औसत जरा पलाएको कलमी* :
डाँठको अवस्था (मजबुत, ठिकै, कमजोर) :		
माइकोराइजा वा गाँठाहरु भए नभएको :		
जरा प्रणाली** :		जरा पलाएको ठाउँ :
कलमी रोप्नको लागि उचित भएको नभएको :		

(२८) निरीक्षणको क्रममा देखिएका समस्याहरू र सुझावहरू (आवश्यक भएमा छुट्टै पानासमेत प्रयोग गर्ने)

(२९) कलमीहरू वितरण (मिति, कति कलमी, कसलाई आदि)(आवश्यक भएमा छुट्टै पानासमेत प्रयोग गर्ने)

(३०) अन्य थप जानकारी (जस्तै : नर्सरी निरीक्षण) को लागि छुट्टै पाना प्रयोग गर्ने ।)

* कलमीको लम्बाइ, गोलाई, आँखलाहरूको संख्या, उचाई, विरुवाको सुटको फेदको गोलाई, जरा पलाएको कलमी सम्बन्धी तथ्यांक छुट्टै फारामहरूमा भर्ने अनि औसत कलमीको लम्बाइ औसत कलमीको गोलाई र औसत आँखलाहरूको संख्या, औसत विरुवाको उचाई, औसत विरुवाको फेदको गोलाई र औसत जरा पलाएको कलमी पत्ता लगाउने ।

** जरा प्रणाली

१. मुख्य जरा मजबुत, स्वस्थ र प्रशस्त शाखा जराहरू भएको ।
२. मुख्य जरा केहि मजबुत, स्वस्थ र शाखा जराहरू १. नं. भन्दा कम भएको ।
३. सानो र कमजोर मुख्य जरा र केहि शाखा जराहरू मात्र भएको ।
४. धेरै कम जराहरू मात्र भएको ।

अनुसूची २ : विभिन्न प्रजातिहरूको बीउ छर्ने वा रोप्ने समय

क्र.सं	प्रजातिको नाम	बीउ छर्ने वा रोप्ने समय		
		तराई	भित्री मधेश	मध्य पहाडी क्षेत्र
१	बाँसपाते	मध्य चैत्र	मध्य फाल्गुण	मध्य फाल्गुण
२	खयर	सुरु चैत्र	मध्य फाल्गुण	
३	कर्मा, हल्दु	सुरु चैत्र	मध्य फाल्गुण	
४	चिउरी*	ज्येष्ठ देखि श्रावण	ज्येष्ठ देखि श्रावण	ज्येष्ठ देखि श्रावण
५	महारुख*	चैत्र	चैत्र	
६	रातो सिरिष (<i>Albizia chinensis</i>)	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	भाद्र देखि आश्विन
७	रातो सिरिष (<i>Albizia julibrissin</i>)	-	-	भाद्र देखि आश्विन
८	कालो सिरिष	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	भाद्र देखि आश्विन
९	सेतो सिरिष	मध्य फाल्गुण	मध्य फाल्गुण	भाद्र देखि आश्विन
१०	उतीस	-	सुरु फाल्गुण	भाद्र
११	बाँझी	सुरु ज्येष्ठ	सुरु ज्येष्ठ	सुरु ज्येष्ठ
१२	कदम	मध्य फाल्गुण	मध्य फाल्गुण	-
१३	बडहर*	ज्येष्ठ देखि श्रावण	ज्येष्ठ देखि श्रावण	ज्येष्ठ देखि श्रावण
१४	नीम*	ज्येष्ठ देखि आषाढ	ज्येष्ठ देखि आषाढ	-
१५	टाँकी	मध्य वैशाख	मध्य वैशाख	मध्य फाल्गुण
१६	कोईरालो	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	मध्य फाल्गुण
१७	दार/ गिठी	भाद्र देखि आश्विन	भाद्र देखि आश्विन	भाद्र देखि आश्विन
१८	सिमल	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र
१९	सेतो चुलेत्रो*	-	-	मध्य चैत्र देखि मध्य वैशाख
२०	कालो चुलेत्रो*	-	-	मध्य वैशाख देखि मध्य ज्येष्ठ
२१	गायो	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
२२	भिमसेनपाती	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	भाद्र
२३	कल्कीफूल	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
२४	राजवृक्ष वा अमलतास	सुरु चैत्र	सुरु चैत्र	मध्य फाल्गुण
२५	क्यासिया स्यामिया (<i>Cassia simea</i>)	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	मध्य फाल्गुण
२६	मुसुरे कटुस*	-	आश्विन देखि कार्तिक वा माघ देखि फाल्गुण	आश्विन देखि कार्तिक वा माघ देखि फाल्गुण
२७	कपोक / हरियो सिमल	मध्य चैत्र	सुरु चैत्र	-
२८	खरी	-	-	सुरु फाल्गुण
२९	लप्सी	-	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण

३०	कपुर	-	-	भाद्र देखि आश्विन
३१	सुगन्धकोकिला	-	आश्विन देखि कार्तिक	आश्विन देखि कार्तिक
३२	तेजपात वा दालचिनि	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
३३	बोहोरी	मध्य फाल्गुण	मध्य फाल्गुण	शुरु फाल्गुण
३४	सतिसाल	सुरु चैत्र	सुरु चैत्र	
३५	सिसौ	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	मध्य फाल्गुण
३६	तामा वा चोया बाँस	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र
३७	भालु वा कालो बाँस	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र
३८	तेन्दु	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	मध्य फाल्गुण
३९	रुद्राक्ष	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
४०	फलेदो (३ वटै किसिमको)	-	-	मध्य चैत्र
४१	मसला	मध्य वैशाख	मध्य वैशाख	मध्य चैत्र
४२	निमारो	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	भाद्र देखि आश्विन
४३	पाखुरी	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	भाद्र देखि आश्विन
४४	खसेटो	” ”	” ”	” ”
४५	काभ्रो	” ”	” ”	” ”
४६	दुधिलो	-	-	” ”
४७	राई खनायो	” ”	” ”	” ”
४८	खस्रो खनायो	” ”	” ”	” ”
४९	गाई खनायो	” ”	” ”	” ”
५०	बेरुलो	” ”	” ”	” ”
५१	डुप्री	” ”	” ”	” ”
५२	लाँकुरी	-	-	भाद्र देखि आश्विन
५३	दबदबे	भाद्र देखि आश्विन	भाद्र देखि आश्विन	भाद्र देखि आश्विन
५४	पिलरीसिडीया सेपिअम (<i>Gliricida sepium</i>)	मध्य चैत्र	सुरु चैत्र	मध्य फाल्गुण
५५	गमारी, खमारी	मध्य वैशाख	सुरु वैशाख	मध्य चैत्र
५६	काँगियो	-	सुरु फाल्गुण	शुरु फाल्गुण
५७	भिमल	भाद्र देखि आश्विन	भाद्र देखि आश्विन	भाद्र देखि आश्विन
५८	पुवाँले, भोखे	-	भाद्र देखि आश्विन	भाद्र देखि आश्विन
५९	वीरेन्द्रफूल	मध्य फाल्गुण	मध्य फाल्गुण	शुरु फाल्गुण
६०	ग्वाजुमा	मध्य फाल्गुण	शुरु फाल्गुण	शुरु फाल्गुण
६१	बोटधँगोरो, असारो	श्रावण	श्रावण	श्रावण
६२	भिङ्गट, हल्लुँडे	श्रावण	श्रावण	श्रावण
६३	इपिल इपिल	मध्य वैशाख	मध्य वैशाख	मध्य वैशाख
६४	सिल्टिमुर्*	-	-	भाद्र देखि आश्विन
६५	कटुमिरो *	ज्येष्ठ देखि श्रावण	ज्येष्ठ देखि श्रावण	ज्येष्ठ देखि श्रावण
६६	वकैनो	मध्य चैत्र	सुरु चैत्र	सुरु चैत्र

६७	चाँप*	-	-	भाद्र देखि आश्विन
६८	सजिवन	मध्य चैत्र	सुरु चैत्र	सुरु चैत्र
६९	किम्बु (कटिङ्ग)	माघ	माघ	माघ
७०	अमला	अन्तिम फाल्गुण	अन्तिम फाल्गुण	मध्य फाल्गुण
७१	खोटे सल्ला	-	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
७२	पैयु	-	-	मध्य फाल्गुण
७३	मयल	-	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
७४	सानो फलौट	-	कार्तिक वा मध्य माघ	कार्तिक वा मध्य माघ
७५	ठूलो बाँफ	-	कार्तिक वा मध्य माघ	कार्तिक वा मध्य माघ
७६	श्रीखण्ड, सेतो चन्दन	श्रावण	श्रावण	श्रावण
७७	रिट्टा	मध्य फाल्गुण	मध्य फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
७८	गोगन	-	-	मध्य फाल्गुण
७९	चिलाउने	मध्य चैत्र	-	मध्य फाल्गुण
८०	हैचा वा अगस्थी	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	शुरु चैत्र
८१	ढडिया (Sesbania sesban)	मध्य चैत्र	मध्य चैत्र	शुरु चैत्र
८२	साल*	ज्येष्ठ देखि आषाढ	ज्येष्ठ देखि आषाढ	ज्येष्ठ देखि आषाढ
८३	जामुनो*	आषाढ देखि श्रावण	आषाढ देखि श्रावण	आषाढ देखि श्रावण
८४	साज, असना	सुरु चैत्र	सुरु चैत्र	मध्य फाल्गुण
८५	बरो	मध्य फाल्गुण	शुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
८६	हरो	मध्य फाल्गुण	शुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
८७	पानी साज	मध्य फाल्गुण	शुरु फाल्गुण	शुरु फाल्गुण
८८	टुनी	आषाढ	आषाढ	ज्येष्ठ
८९	पिठारी	सुरु चैत्र	मध्य फाल्गुण	मध्य फाल्गुण
९०	आँखा तरुवा*	-	माघ देखि फाल्गुण	माघ देखि फाल्गुण
९१	हाडे बयर	मध्य फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
९२	ठूलो बयर	मध्य फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
९३	गुलमोहर	मध्य फाल्गुण	मध्य फाल्गुण	सुरु फाल्गुण
९४	बेल*	वैशाख देखि ज्येष्ठ	वैशाख देखि ज्येष्ठ	वैशाख देखि ज्येष्ठ
९५	टिक	सुरु फाल्गुण	भाद्र देखि आश्विन	भाद्र देखि आश्विन
९६	अशोक	श्रावण देखि भाद्र	श्रावण देखि भाद्र	श्रावण देखि भाद्र
९७	लामपाते	सुरु फाल्गुण	सुरु फाल्गुण	श्रावण देखि भाद्र वा मध्ये माघ
९८	पारिजात	शुरु फाल्गुण	शुरु फाल्गुण	श्रावण देखि भाद्र वा मध्ये माघ
९९	गिदेरी	श्रावण देखि भाद्र	श्रावण देखि भाद्र	श्रावण देखि भाद्र
१००	विजयसाल	चैत्र देखि वैशाख	चैत्र देखि वैशाख	चैत्र देखि वैशाख

* यी प्रजातिहरूको बीउ संकलन गरेपछि सकेसम्म चाँडो रोप्नुपर्दछ ।

वन अनुसन्धान तथा सर्वेक्षण विभाग

बबरमहल, काठमाडौं

फो. नं.: ९७७-१-४२५६४६९, ४२२०४८२

फ्याक्स : ९७७-१-४२२०१५९

E-mail : info@dfrs.gov.np

Website: www.dfrs.gov.np